

Croquis artanencs

LES COVES

Dins les entranyes cavernoses del formidable Cap Vermell, rubí colossal engastat dins l'aigua opalina, Deu hi posà aquestes famoses Coves, com un qui recliou son joell més ric i bonic dins una caps de pedra. Per amor d'elles el nom d'Arià és arribat a les parts més remotes del món i tots els llavis el pronuncien amb un respecte sagrat. Diu el Salmista: la glòria principal de la filla del Rei està recondida en son interior, i una cosa semblant en podríem dir de la dolça i encisadora comarca artanenca que guarda, engelosida, son tresor més preuat dins una montanya còncava a la vorera de mar. La seva bellesa externa és compredora com la d'una princesa reial. Son mantell són els sementers verdejants, les hortes i prades; sa corona circumfulgent les montanyes qui la revolten; sos cenyidors de plata els torrents escumosos; sos ulls els gorgs encalmats i safareigs meditatis que reflecten el firmament; sos cabells que el vent pentina, les alzines fosques, els pins maragdins i les oliveres retorçudes com a serpents en actitud agressiva.

Però això només és la part exterior. Cal conèixer-la a fons an aquesta terra artanenca per fer-ne el degut aprecí, cal penetrar dins el fosc santuari de son gloriós interior per tenir-ne una idea exacta. I no'n coneix més que la mitat qui no coneix les seves Coves, les Coves de Canyamel.

An el flanc d'una montanya, sobre la mar qui brilla i riu, s'obri la gran portalada gòtica del temple tallat i esculturat en la penya tota daurada de sol. L'immensa obertura negreja com la gola d'un llop i fa posar pell de gallina. És d'una bellesa tràgica, i si val a dir ho, monstruosa, que atreu i fascina amb la força del misteri. Dins les Coves les pedres suquejen amb un llagrimaig etern. Però, a través del temps, les llàgrimes se són transfor-

mades en perles i del plorar inconsolable n'ha sorgit aquest poema de pedra com no és capaç de somniar l'imaginació més exaltada i febrosa. Brolladors i columnades; estàtues i banderes; trones, galeries, salomons, cortinatges, domassos pleguejats i mil coses més de bàrbara riquesa.

Dins la buidori de la montanya l'aire és humit i pesat i els que hi fan visita bidei una flor d'ulls com a salers per recullir la claror grega i malaltissa dels fanals que just toraden les tenebres i no les dissipen. Aquí veis una lenta processó de fantasmes, allà ànimes en pena posades dins un estany de foc negre, més enfora una columna trencada que espera un hèro per servir li de pedestal, més aprop una font d'aigua cristallina que convida a burre sense tenir set i per tots els recons una fosca tan gruixuda i tan espessa que la podrien hescar. Columnes d'alabastre que dringuen armoniosament però d'una manera feble com si estiguessin dins una funda de vellut, trompes d'orga que no sonaran mai, naus rovellades que servirien a Caront per passar les ànimes a les tenebres infernals, dossers i arcs de triomf, grans gemmes que esparnejen, cascades al aire preses, vegetals llavorats en la roca viva, sepulcres de guerrers i legends, monstres antidiluvians i un gran silenci de plom que ho embolcalla tot com un sudari. L'única nota vivent és l'aigua que se filtra per entre els cruïes de peyal amb una consiància secular, amb un ritme inalterable. Les gotes, en caure, tallen la negror de la fosca amb un llambreig d'argent. Les roques encara ploren la mort de la bella Nuredjduna, la flor de la nostra terra, i no se'n poren assaciar. Aquí no hi arriben les tempestats ni els sorolls del món, aquí la calma i el repòs és absolut, i, com dins la eternitat, les coses semblen inmutables i definitives.

El cor no ens basta per prescindir en aquest croquis del guia de les Coves car no dir-ne res ens semblaria un greu pecat d'omisió. Aposta ens hem atrevit a perfilar la seua amable silueta, tan coneguda i tan popular. Com a supervivent d'aquells sacerdots de la tribu de l'alzina de qui ens parla En Costa i Llobera, ell, seriós, hieràtic, exerceix son alt ministeri acompanyant els qui tenen la gosadia d'explorar el laberint de la montanya tenebrosa. Inflexible, incorrupte, guarda cobejosament les claus del santuari i així com Caront, el barquer, no hauria admés el piadós Eneas en son vaixell si abans no li hagués mostrat el tany aurífic, així tampoc el guia no us deixarà traspasar les barreres si de bell principi no li mostrau i àdhuc li posau dins la mà (que el mostrar no basta!) unes peces rodones d'argent en certa quantitat i d'una determinada qualitat. Feta aquesta petita diligència, llavors se posa incondicionalment a les vostres ordres.

Amb temor i tremolor us aficau dins la boca del monstre que engoliria un riu, quant i més un parell de indefenses criatures mesquines. La llengua grandiosa i fabulosa (l'escala) li penja com si tingués basca. An el paladar hi veis inscripcions enormes que perpetuaran la beneïtura dels escribes i contra les quals criden venjança la sindèresis i l'ortografia.

El pràctic amb el doble llum a les espalles i partint davant, davant, us introdueix dins la caverna. I us va senyalant amb paraules repousades i lentes com la neu qui tomba en dies calmosos d'hivern—paraules qui se repeteixen perventura fa un sigle, sempre les mateixes, ni una més, ni una manco—us va senyalant totes aquelles coses que són més dignes d'esser notades i tenen nom propi. Llavors si que vertaderament us apar una espècie de sacerdot mitic que dins aquell temple sense parió exerceix les seues funcions sagrades. És l'únic que hi sab i que coneix a fons els seus secrets. I us va dient: vestíbul, sala de les estalactites i de les estalagmites,

pedra dels diamants, columna de bronze. Mirau aquell mussol ajocat damunt un reileu de degotissos—i efectivament us girau i veis un mussol amb els ulls oberts com a dos fanals esmortuits. Segueix impertorbable: alerta a llenegar perque tot és un fangueix, alerta an aqueix bassiol d'aigua (que rellueix com una mirada trista), alerta a ferir a dalt que el senyor ho té gelós—i més que a assadollar la vista en la contemplació de tanta magnificència, teniu conte a no torcer el peu i a no fer-vos un trenc. L'ombra palpita. Arribau a dubtar si estau despert o somniau o si us han soterrat de viu en viu. Mes, se us dissipen les vostres cabòries quan el guia encén un troç de ciuta de magnesi. Les tenebres, una mica esferides, se decanten, però prest us tornen caure damunt lo mateix d'una cortina negra o picadís de carbó.

Torna rependre el guia: la Reina de les columnes per la qual els anglesos ne donaven (aquí la quantitat) tantes lliures esterlines; vegin la cara de Mefistófeles, la Mare de Deu del Pilar. Caiguda del Rei. En Maura no les tenia totes segures quan el veïe esbaleït. I de tots aquells majors de tropa qui el seguïen i per les bocamànegues hi duïen com un cel estelat, no n'havia un que cernès de son cedàs. Doncs, alerta vosaltres a fer-vos un cap nou. Amb la boca oberta us empassau aquelles explicacions com si fossin nèctar o mel reco'lada. Us fa davallar a l'infern. Davallar-hi en vida és un remei que dona Sant Bernat per no caure-hi després de mort. Crema un altre troç de magnesi. Els condemnats són negres, negres, i ja han perduda la fesomia, com a tions mig cremats. Però ell el ministre d'aquest santuari—els coneix i us ne diu el nom i les malifetes.

De missers no n'hi veureu cap i la raó és perque no tenen ànim i així és evident que no se poren condemnar. De tots els altres estaments n'hi ha una bona representació. Taverners dels qui aigualen el vi, fent-lo cristià antes de servir-lo al públic i rebaixen els suc per tal de que a sos parroquians no els en pervenga dany; polítics dels qui s'ompliren les butxaques robant en gros, però d'una manera honrada; comerciants qui's serviren d'unes romanes qui no treïen gens de pes; argenters qui per or donaven llautó i feien vera aquella dita de que no és or tot ço que lluu; metges qui traficaven amb la salut de sos clients i que quan s'equivocaren la terra piadosament encobrí sos errors; moliners tenebrosos qui se menjaven la mitat del grà que se

els duia a moldre; personatges dels qui sempre van de negre i no duen dol i molts d'altres que ara ja no reté la meua memòria infidel

Tornau sentir la veu sumisa del sacerdot: aresta notable. Volen uns quants ous estrellats? Aquí poren carregar. S'asseguen en aquesta butaca; mirin quina porcella esventrada dins el rebost, a punt de rostir. El purgatori on no hi poden davallar. Sala de les targe es, sala de les banderes. Dona Agnès, qui esperant se desespera. La glòria—d'una bellesa estupenda. El guia s'enfila a cremar-hi una bengala. La claror primer és roja, llavors és blanca, després és verda. La sala de la glòria és d'un efecte extraordinari i nosaltres ens guardarem prou de descriure-la perque no volem desfigurar l'impressió que en servam dins l'arxiu del nostre record. Ço que podem fer és recomanar que hi vagen els qui no han tinguda l'avinentesa d'anar-hi i no se'n penediran.

Vé l'hora de sortir, i en passar tornau veure, de bell fresc, l'enderivell de columnes blanques que semblen caramulls de pinyes de col·lori superposades. Unes emergeixen de la terra a tall de brolladors petrificats, unes altres penjen del sostre com a caramelles de glaç. Qualque pic se parteixen el camí la que davalla i la que puja i en trobar-se se donen una besada que els uneix per sempre més. Endavant! Comensa a apuntar la llum dubtosa de la claraboia del portal i teniu una mena d'alegria infantil quan us veis llibert d'aquella presó encantada on els genis i les dones d'aigua que s'hi estatgen us podrien fer tornar un degotís i plorariu sigles i sigles la vostra desgràcia sense conort. Tanmateix, aquest palau de pedra us arriba a oprimir i casi esclafar l'esperit i us hem de confessar, per descàrreg de la nostra consciència, que sempre que hem anat furgant, com altre Jonàs, per dins les entranyes del monstre mari, malgrat estiguen estibades de meravelles, hem sentida una gran pressa de tornar a veure la claror del cel, de tornar a la vida.

Creurieu que els esplèidits paisatges de defora i el tirany de cables que mena a les Coves anguilejant per la montanya, penjat sobre la mar, ens agrada més que les Coves mateixes? He tenguda la sort de visitar-les en dies magnífics, quant el sol d'estiu trenca sos raigs damunt l'aigua movedissa i tan transparent que deixa veure les clapes verdoses de la vegetació submarina, els bancs d'arena i els alguers del fons, com a través d'un vidre sense tel. Les altes riberes

eren tenyides d'uns colors tan clars, tan nets, tan ben entonats, que si un pintor les hagués volgués tralladar a la seua tela, s'hi hauria desesperat. Si la calor aufegava i la suor, de tan abundosa, me regava tot el còs, encara més que l'inmersió dins l'onda refrigerant, me plavia d'enfonçar la vista dins la llunyania de l'horitzó, engrandit sobtadament per una vela desplegada mar endins, i aspirar, a grans glops, l'aire selvatge i llibert de la marina, carregat d'aroma. Me plavia més vagar per l'entrunyellat de la selva que entre el boscatge de columnes de pedra de que us parlava abans. Assegut davall un pi, amb l'ànima asserenada ja de la visió dantesca de les Coves, sentia la veu solemne de les moltes aigües les quals en entrar a les balmes que s'enfonyen dins les roques de la costa brava, hi ressonaven com un tro apagat. Mar verda, mar blava, mar florejada d'escuma, estesa com una catifa molla que mai me canses i sempre voldria tenir-te a prop! Els pins davallen per la ràpida pendent i groguejen d'esglai per por de caure a l'abisme, on estàn abocats. N'hi ha de ramuts i poderosos, altres creixen esqualids perque el vent els ha arrencada casi tota la cabellera, i hom diria que encara es recorden d'aquella mortal caiguda per l'espadat d'un guia de les coves, per qui una làpida marmòrea demana amb llenguatge mut, la mercè d'un pare nostre, perque Deu otorgui bon repòs i bon remei a la seva ànima.

O cel blau! O mar blau, platja de-
[serta,
grogua de sol! D'aprop el mar te
[canta
mentre tu esperes el retorn mag-
[nífic,
a sol ponent, de la primera barca
que sortirà del mar tota olorosa.

FELIX

CONFRARES

Han visitada la nostra Redacció dos nous confreres: *Heraldo de Manacor*, setmanari que cada dissapte veurà la llum en la ciutat cap del nostre Partit Judicial i *Noticiero de Inca*, altre setmanari que se publicarà en la ciutat d'aquell nom. A tots dos les desitjam llarga vida i deixam establert el canvi.

CA NOSTRA D'INCA

Ha tornat reparèixer la Revista quinzenal *Ca Nostra d'Inca* la qual ve a rependre la llarguíssima ben nostrada tasca que ha vengut cumplint son Director i editor el poeta Mestre Miquel Durán. Són ja 828 els números de son periòdic que representen una constança i esforç considerables. Sia ben retornat i Deu li dó alè per seguir envant per molts d'anys.

DE CANOSTRA

METEOROLOGIA

Encare que nos acostem a fi de maig, fa un temps anormal al qual no estam gaire acostumats. Durant alguns dies brusquetjà i els demés si be ha fet sol, els horabaixes i matins fa fredor. No veim encara casi ningú que s'hagi ajeugerat de la roba d'hivern i altres anys an aquest temps ja veien molta gent vestida d'estiu.

AGRICOLAS

Les operacions agrícoles si que segueixen el seu curs regular; se veuen ja molts d'estols qui arrebossen faveres, que per cert pareix que han de retre bastant. Se veuen tambe molts d'ordis que ja rossetgen i ben prest les mostraran la fauç. Els ametlers están ben carregats.

ESTAT SANITARI

Hi ha encare molts de malalts del grippe, si be ja van mancabant.

N hi ha haguts tants que se conta de cases de set en que jeien tots al mateix temps i són poques les famílies que no n hajan tenguts d'atacats, pocs o molts.

EXTREMUNCIAT

Dissapte decapvespre tocaren un Extremaunció, que resultá esser per Mestre Juan Fuster (a) Ranxer de Sta. Catalina, el qual feia temps que estava malalt morint dins pocs moments.

Al cel sia.

ESPECTACLES

PARC D'ATRACCIONS

En Guillem Bujosa (a) Ganància a pres pel seu conta el local de la Pista al qual ha canviat el nom en *Parc d'atraccions* i donada la seua activitat insuperable com el seu enginy per atreure el públic li auguram una partida d'éxits. Ja n'ha conseguits dos amb la gran gentada que ha sabuda reunir-hi aquests dos darrers diumenges amb funcions de *Varietés* i de *Boxeo*, de les quals s'en feien elogis i la concurrència en sortí en desig de tornar-hi.

Segons notícies, dijous a vespre entregá l'ànima a Deu ha guent rebuts els Sans Sagraments, D Juan Juan Ginard, natural d'Artá, conegut pel Potecari Blai.

Fou sempre molt diligent. De jove molt estudiador; n'és una prova que tot i essent de familia de modesta posició, cursá váries carreres. Se llicenciá en farmácia i després prengué el títol de Mestre d'escola i posteriorment conseguí el títol de misser. Establí farmácia a Capdepera aont hi desempanyá també el càrreg de Jutge.

Exerci després d'apotecari a Son Servera aont se casá i més tard obrí a la ciutat de Manacor bufet de micer i establí una farmácia que logra acreditá ferm i que ha tenguda oberta fins al present.

Llarga malaltia ha vengut fa temps minant la seua existència que ha tengut desenlaç fatal a la vila de Capdepera.

Acompanyam amb el sentiment a sa familia especialment a s'esposa i sos germans. Que'l vegem al cel.

LLISTA DE SUSCRIPCIÓ

per l'homenatge al President de la Caixa Rural.

	Pts.
Suma anterior	166'50
D. Bartomeu Suñer Sureda	10'00
D. Gabriel Ginard Bisquerra	1'00
D. Rafel Q. Blanes Blanes	20'00
D. B. Esteva Flaquer	10'00
D. Antoni Gili Llitas	10'00
D. Josep Bisbal Bisbal	2'00
D. Baltasar Moyá Flaquer	2'00
D. Jaume Sancho Tous	5'00
Suma i seguirá	226'50

RELLIGIOSES

PARROQUIA

Ahir celebrá l'Associació de Filles de la Puríssima la festa que cada any sol fer per la conclusió del mes de Maria. El dematí hi hagué a les 7 i quart la Comunió General que fou

molt concorreguda.

A les deu solemne Ofici cantant se la missa d'Angels i amb sermó predicat pel Rt. D. Josep Sancho. El decapvespre processó en honor a la Inmaculada la que hi assistiren les Filles de Maria; fou amenisada per la banda de música d'Artá. Al arribar a la Parròquia hi hagué sermó i acte d'adoració.

El dissapte de Cincogema comersaran les Coranta Hores a St. Salvador en sufragi de la familia Morey.

Predicarà el Fiduó el Rt. Sr. D. Guillem Puigserver de Palma.

CONVENT

Ahir diumenge hi hagué la Comunió General dels Tercisis.

Dissapte, qui ve a vespre l'Adoració Nocturna anirà a la Colònia de St. Pere per celebrar-hi la Festa de les Espigues.

El diumenge hi haurá la Comunió general dels Terciatis.

REGISTRE

MATRIMONIS

Dia 10 Maig — Jaume Canet Fiol (a) Cantes amb Catalina Sancho Grau (a) Melindra fadrins.

Dia 16 — Jaume Servera Sancho (a) Ceba amb Na Maria Canet Pascual (a) Puríssima, fadrins.

NAIXEMENTS

Dia 14 — Juan Ruñet Frau (a) Seu fill d'En Juan Seu i Sebastiana Maria.

Dia 17 — Catalina Tous Sancho fia de Antoni Corredó i Catalina Baia.

MORTS

Dia 17 — Angela Mesquida Estrades de 7 mesos, fia d'En Sebastián Telabart de Gastro enteritis.

Dia 18 — Maria Angela Massanet Alzamora de 6 mesos fia d'En Pere Mengo, de Bronco mneumonia gripal.

Mercat d'Inca

Bessó (quinà) 155'00 pesees.

Blat (corera) 27'00 ld.

Xeixa a 27'00 id.

Ordi mallorquí a 17 50 id

id. forasté a 17 00 id.

Civada mallorquina a 15'00 id.

forasera a 15'00 id.

Faves veyes i cuiorees a 36'00

Id. pel bes a 28'00.

Maiz a 00 00 100-kg.

Porcs grassos 0'00 arrova

Banco Catalán Hipotecario

PALMA DE MALLORCA.

Oficinas Provisionales

VALI ORI 2

Telégramas: AN 3 VIP

Teléfono: 251.

CAPITAL SOCIAL 25.000.000

CASA CENTRAL BARCELONA

Préstamos hipotecarios, negociación y descuentos de letras, cuentas corrientes a la vista y a plazos fijos, y en general toda clase de operaciones bancarias.

ACCIONES 6 p8

AGENCIA DE ARTA A PALMA
I VICEVERSA DE
ANTONI GILI (A) COMUNA

SERVICI DIARI EN PRONTITUT I ECONOMIA
DE PREUS
ENCARREGS A DOMICILI
Palma -- Banch de S'oli, 24
DIRECCIO: Artá--Can Comuna Centro

GRANJA BARCINO

PER TOTA CLASSE D'AVIRAM DE RAÇA
CUNIS, COLOMS, ALIMENTS ESPECIALS
PER POLLS, I Ponedores, INCUBADO-
RES; ANELLES. PLANS I CONSULTES
→ **CONSELL-MALLORCA** ←

ALMACENES MATONS
DE
RAFAEL FELIU BLANES
CALLE DE JAIME II n. 39 a 149
Palma de Mallorca
SASTRERIA PARA SEÑORA
Y CABALLERO
ARTICULOS Y NOVEDADES
PARA VESTIR DE TODAS CLASES

Ensaimades i panets
En lloc se troben millós que a la
PANADERIA Victoria
ES FORN NOU
DEN

Miquel Roca Castell
A sa botiga hei trobareu sempre pans
panets galletes, bescuits, rollets, i tota
clasa de pasticeria.
TA BE SE SERVEIX A DOMICILI
Netedat, prinitut i economia
DESPAIG:
Carrer de Palma 3 bis. ARTA

EN JAUME PICO
A) ROTCHET

He té una Agencia entre Artá i Palma i hei
va cada dia.

Serveix amb prinitut i seguredat tota
classe d'encarreges

Direcció a Palma: Harina 8. Au es cos-
tat des Centro Farmacèutic.

Artá: Palma n.º 5

Tienda Vicena
PRECIOS FIJOS Y MUY REDUCIDOS
EN

Tejidos v toda clase
de
Merceria comestibles
Perfumeria

SE VENDEN MAQUINAS DE COSER
PFAFF E IMPERI
y toda clase de instrumentos

J V. CALLE DE A. BLANES 38

Automòvils de lloguer
DELS GERMANS

SARD (A) TERRES

A cada arribada de tren van a l'Estació
Tenen servici combinat amb el Ferrocarril.

Excursions a Ses Coves, Calarratjada i demés
punts de Mallorca a preus convenguts.

DIRIGIRSE:

Carré d'En Pitxol n.º 8
Id Son Servera n.º 29 } **ARTA.**

NAUMAN
MAQUINAS PARA
COSER Y BORDAR

La Fábrica más grande de Máquinas
para coser y bordar del continente.

(MARCA ALEMANA)
DEPOSITARIO EXCLUSIVO EN ARTA

CAN GANANSI